

СТАНОВИЩЕ

от

от доц. д-р Камелия Николаева Цолова,

член на научното жури, назначено със Заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски” № РД-38-259/29.05.2024г., в конкурса за доцент по професионално направление 3.6. Право (Граждански процес), обявен в ДВ, бр. 32 от 09.04.2024 г в Юридическия факултет на СУ “Св. Кл. Охридски“

1. Единствен кандидат в обявения конкурс е д-р Ивайло Кръстев Костов, главен асистент по Граждански процес в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Кандидатът гл. ас. д-р Ивайло Кръстев Костов завършва специалност „право” в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски” през 2002 г. Става асистент по граждански процес в Катедра „Гражданскоправни науки“ на ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски” през 2010 г. и гл. асистент през 2018 г. по същата дисциплина. През 2017 г., след защита на дисертационен труд на тема: „Преклузията за възражения на ответника в общия исков процес“, придобива научна и образователна степен Доктор по право.

След постъпването си като асистент от 2010 г., води семинарни занятия по дисциплината „Граждански процес“ на студентите от специалност „Право“ в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“, допълнително чете отделни лекции по същата дисциплина, както и по „Гражданско изпълнително производство“, а от 2020 г. води курса по „Защита по граждански дела в държавите от ЕС“ на студентите в специалност „Международни отношения“ в ЮФ на СУ. В преподавателската си дейност гл. ас. д-р Ивайло Костов е уважаван и обичан преподавател, който респектира и увлича студентите със своята ерудиция и академизъм.

Освен като университетски преподавател, кандидатът има успешна професионална реализация и като адвокат (от 2007 г.), като е избран за член на Софийския адвокатски съвет за мандата 2021 г. - 2024 г.; член е на редица работни групи в Министерството на правосъдието и в Народното събрание на Република България. Освен това от 2009 г. е арбитър в Арбитражния съд при Българския футболен съюз, а от 2020 г. и в Арбитражния съд при Българската търговско-промишлена палата. Лектор е в Центъра за обучение на

адвокати „Кръстю Цончев“. От 2019 г. е член и на редакционната колегия на списание „Съвременно право“.

2. От представените за участие в конкурса документи е видно, че гл. ас. д-р Ивайло Кръстев Костов отговаря на всички специфични изисквания на Закона за развитие на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ), ППЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ за заемане на академичната длъжност „доцент“, като всички изисквания относно процедурата и представените научни трудове са спазени. Надхвърлени са минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност, като по групи показатели са достигнати общо 400 наукометрични точки от 300 изискуеми.

3. Кандидатът гл. ас. д-р Ивайло Кръстев Костов участва в конкурса за доцент с монографията „Изменение на иска“.

3.1. Монографията „Изменение на иска“ представлява първото монографично изследване на института при действието на ГПК от 2007 г. Изследването е систематизирано в четири глави. Първата глава е посветена на общата характеристика на изменението на иска като процесуален институт, втората на способите за изменение на иска, в третата глава са разгледани проявните форми на изменението на иска и четвърта глава разисква проблематиката на производството по изменение на иска. В заключението са обобщени основните изводи, достигнати в изложението.

Изменението на иска е класически процесуален институт, който е бил в ползрението на българската процесуална теория, включително е предмет на две монографични изследвания, редица студии и статии, както сам авторът изтъква още в уводните страници. С оглед на това монографията на д-р Костов отговаря на актуалните нужди от ново научно монографично изследва на материята, предизвикани от два съществени фактора. Първият е, че то анализира института след влизане в сила на действащия ГПК, който значително промени принципите и параметрите на исковото производство. Само по себе си това е достатъчно, за да бъде окачествено изследването като научен принос. Монографията обаче, е научно достижение извън визирания времеви и нормативен контекст, защото убедително се включва в общата дискусия за същността на разглежданото в нея явление. В нея последователно е аргументирано ново разбиране за същността на института, което същевременно е изведено на основата на съществуващите теоретични достижения. Накратко то се изразява в обоснованата и логически изведена теза, че изменението на иска, когато се проявява в замяна на спорния

предмет или на една от главните страни, е единен хомогенен институт, при който водещо е сезирането на съда от ищеца с искане за защита по изменения предмет, което довежда като своя специфична последица десезиране с предишния предмет. Именно този десезиращ потенциал на изменението на иска като процесуално действие при разглежданите форми мотивира автора да приеме, че изменението на иска е самостоятелен десезиращ способ, който се различава от оттеглянето или отказа от иска, които в разглежданите хипотези не са елементи от състава на разглеждания институт.

3.2. Представеното монографично изследване съдържа и множество конкретни научни и научно-приложни приноси, като могат да се открият някои от по-съществените от тях:

3.2.1. Приносно значение има аргументацията, която мотивира автора да изведе разбирането си, че изменението на иска не може да се прояви в последващо обективно или субективно съединяване на искове. Тази теза е лансирана още в началото на монографията, като впоследствие е доразвита и допълнително обоснована, като е дала опора за изводите на автора, че при действащата нормативна уредба добавянето на ново основание (с. 114), на нов петитум (с. 130) и на нов ответник (150-151) не са допустими проявни форми на изменение на иска. На основата на това, логично и хипотезата на чл. 214, ал. 2 ГПК е обяснена не като форма на изменение на иска, а като въведена от закона възможност за предявяване на нов иск във висящия процес (с.181-182).

3.2.2. Симетрично на разбирането, че изменението на иска не може да се прояви в последващо обективно съединяване на искове, е и другата изведена теза, че то не може да се прояви и в „десезирането на съда с някой от първоначално обективно съединените искове (...). В случая ищецът се отказва от защитата по един от съединените в исковата молба искове и производството по делото продължава по отношение на иска или исковите, по отношение на които не е предприето десезиране. Тези искове не търпят изменение вследствие на изключването.“ (с.132).

3.2.3. Съществен акцент в монографията, който безапелационно я характеризира като научно изследване с приносен характер, е изведеното ново концептуално разбиране относно структурата и последиците на изменението на иска в случаите, при които, според автора, се стига до промяна в предмета на делото, а именно - при замяна на основанието или на петитума (с. 186), както и при заместване на някоя от първоначалните главни страни в процеса (с. 219)

В тази връзка следва да се подкрепи критичната аргументация относно утвърденото разбиране за двусъставния характер на изявлението на ищеца за изменение

на иска чрез замяната на предмета (с. 192 и сл.), като напълно споделям изведената теза, че „(к)огато съдът намери за допустимо предприетото от ищеца изменение, новото основание и петитум, съчетани съответно с първоначалния петитум или основание, образуват спорния предмет, по който съдът ще трябва да се произнесе. Това е пряката последица от допуснатото изменение на иска чрез замяната на предмета.“ (с. 192-193).

Логичен и обоснован е и изводът, че: „Предриетото от ищеца допустимо процесуално действие по замяна на предмета води до десезиране на съда относно спорния предмет, който е поставен за разглеждане с исковата молба. (...) Законът не свързва осъщественото десезиране на съда с първоначалния спорен предмет с друго, освен със забраната за произнасяне от съда по изоставения от ищеца първоначален предмет. Той престава да бъде предмет на иска.“ (с. 193).

Приносно значение има разбирането, че: “Уважаването на изменения иск изключва необходимостта от изследване на последиците от десезирането на съда с първоначално предявения иск. Този въпрос е безпредметен. Уваженият иск за собственост по измененото придобивно основание или уваженият иск за унищожаване на договора по новия, посочен чрез изменението, порок, изключват интереса на ищеца от повторното предявяване на иска с основанияето или петитума, с които той е десезирал съда чрез изменението. Същият е резултатът след уважаване на иска с новия петитум, когато материалният закон допуска конкуренция на права“ (с. 194). Това положение е изведено въз основа на действащата правна уредба и утвърдени в теорията виждания, че „(о)бективните предели на силата на пресъдено нещо на съдебното решение обхващат единствено предявеното основание и петитум, по които съдът се е произнесъл (чл. 298, ал. 1 ГПК). Следователно по отношение на основанияето или петитума, с които чрез изменението на иска се десезира съдът, не се формира сила на пресъдено нещо. Не съществува и забрана за последващо сезиране на съда с основание или петитум, по които той не се е произнасял, освен, както постановява чл. 233, второто изречение ГПК, при прекратено производство след изявление за отказ от иска“.(с. 195).

Затова следва да се подкрепи и разбирането, че изменението на иска е самостоятелен десезиращ способ, като тук особеното е, че: „Съдът е десезиран от първоначално предявения иск не защото ищецът го оттегля, а защото го е изменил, като е заменил основанияето или петитума. При наличие на предпоставките за изменение на иска, десезирацията настъпва с постановяването на определението, с което съдът приема изменението на иска, без да е необходимо да постановява определение за

прекратяване на делото по първоначално предявения иск, какъвто е случаят при оттеглянето и отказа от иск“(с. 196)

Последиците при това десезиране зависят от изхода на делото по измененния иск и интереса на ищеца: „За ищеца остава открита възможността да предяви отново същия иск, ако са налице процесуалните предпоставки за това“.- 197. Това обяснява защо законът не урежда със специални правила последиците от изменението на иска. Струва ми се, че това разбиране е напълно важно и по отношение на хипотезите на намаляване и увеличаване на размера на иска, въпреки че авторът стига до различни изводи по отношение на тези форми на изменение на иска.

Аналогично разбиране е изведено и относно десезирация ефект на изменение на иска чрез заместване на някоя от първоначалните главни страни в процеса, като тук вече е изведена и спецификата на този способ: „При наличието на предпоставките, предвидени в чл. 228, ал. 1 ГПК, съдът ще уважи искането за заместване на ищеца или на ответника и ще конституира новия ищец или ответник на мястото на първоначалния. (...) Няма пречка първоначалният ищец да предяви отново иска си срещу първоначалния ответник. Когато първоначалният ответник не е съгласен производството спрямо него да бъде прекратено (...). В този случай ищецът не може да предяви отново иск със същия предмет срещу първоначалния ответник.“(с. 219)

3.2.4. Приносно значение има и анализа на уредената възможност за изменение на вида на търсената с иска защита, където е изведено и разбирането, че „изменението на петитума чрез замяна на вида на търсената защита е допустимо единствено при наличието на интерес от подобно изменение“, като в „случай че не е налице интерес от трансформирането на иска от установителен в осъдителен и обратно, съдът следва да откаже предприетото от ищеца изменение“(с. 202-203).

3.2.5. Заслужава да се изведе като съществен приносен момент с теоретична и практическа значимост тезата на автора, която безпротиворечиво, неотклонно и безкомпромисно пронизва цялата монография, че „Защитата на ответника по измененния иск трябва да бъде осигурена в пълнота. В противен случай изменението на иска винаги ще бъде недопустимо“(с. 56). Заслужават подкрепа и всички съображения свързани с начина на процедирана не съда при изменение на основанието на иска, включително с даване на указания на ответника, че има право да подаде отговор на изменената искова молба с предвиденото в чл. 131 ГПК съдържание (с. 230 и сл.), както и пороците на решението по измененния иск, когато съдът не е постановил изрично определение, с което е накърнил правото на защита на ответника (с. 250).

3.2.6. Съществено и с приносно значение е изследването в частта, в която се разисква характерът на определението на съда по искането за изменение на иска, както и разгледаните пороци на решението в различните обсъдени хипотези, при които съдът е нарушил в една или друга насока задълженията си във връзка с изменението на иска (§18).

3.2.7. В монографията авторът е взел становище и по редица дискуссионни въпроси, като е застъпил една или друга от вече лансираните в теорията или практиката тѐзи, при излагане на допълнителна аргументация, което е присъщо на всяко сериозно научно изследване. Естествено, не е възможно всички застъпени становища да се възприемат, като ще отбележа само три от тях:

Не споделям подкрепеното разбиране, че може да се проведе разлика по отношение на основанието при отрицателните установителни иски и на тази база да се изведе различен предметен обхват в обективните предели на СПН, защото такива разлики законът не урежда. Поради липсата на нормативна опора не мога да приема тѐзата за съществуването на т. нар. отрицателен установителен иск „на просто отричане“, който няма основание (с. 67). Същевременно, ако се приеме, че такъв иск е допустим, той не може да се ограничи само до абсолютните права, но това се приема на с. 70, където се сочи, че: „Когато отрицателният установителен иск има за предмет относително право, той никога не може да бъде предявен на просто отричане. Това е така, тъй като отричаното от ищеца право винаги има конкретен правопораждащ фактически състав.“ Аргументът, че особеност на относителните права е това, че те винаги имат правопораждащ фактически състав е несъстоятелен, защото същото важи и за абсолютните права – те също винаги възникват на основата на конкретен правопораждащ фактически състав.

Също така, не мога да споделя тѐзата, че възраженията на ищеца срещу съществуването на правото на ответника представляват основание или част от основанието на отрицателния установителен иск, включително и в хипотезата на иск за нищожност на сделка. Възприетото разбиране в монографията навежда на извода, че при отхвърляне на такъв иск със СПН ще се установи възникването на облигационното правоотношение по сделката, но само с оглед на конкретното наведено основание за нищожност, което е неприемливо. Всъщност това е друг вариант на отречената и от автора тѐза, че предмет на този иск е фактът, обуславящ нищожността. Само че такъв факт *de lege lata* не може да е самостоятелен предмет на иск, нито на самостоятелна СПН.

Не мога да споделя и подкрепеното традиционно разбиране, че при заместване на страна по чл. 228, ал. 1 и ал. 2 ГПК „процесуалните и материалните последици на първоначалния иск се запазват, новият ищец или ответник встъпва във вече възникналото процесуално правоотношение. (...) Същественото при заместването на страната е запазването на последиците от подаването на исковата молба“.(с. 215). Това разбиране е подкрепено включително в случаите, при които има промяна в предмета на делото, а не само в хипотезата, при която се отстранява грешка на ищеца при посочване на материално легитимираната страна. При промяна в предмета на делото, обвързването може да е само от последиците на извършените по разглеждането на делото процесуални действия, респ. пропуски на заместената страна, т.е. само от състоянието на делото, но не и по отношение на процесуалните и материални последици от предявяването на иска, които са пряко зависими от спорния предмет.

4. За участие в конкурса са представени и шест публикации - студии и статии, една от които е свързана с проблематиката на монографичното изследване, а останалите са посветени на актуални въпроси на гражданския процес, включително породени от тълкувателната практика на ВКС.

4.1. В студията „Изменението на иска в системата от способности за десезиране на съда“ се разглежда в детайли проблемът за мястото на изменението на иска сред десезиращите съда способности и по-конкретно на неговите проявни форми - намаляване на размера на иска, замяна на спорния предмет и заместване на една от главните страни, съгласно действащата процесуална уредба, като е изведен и обоснован собственият извод, намерил място и в монографията, че допуснатите от съда замяна на спорния предмет или заместване на някоя от главните страни имат пряк десезиращ ефект, който настъпва самостоятелно, без изменението на иска да се съчетава с оттегляне или отказ от иска.

4.2. Авторът е посветил две публикации на актуалните въпроси, свързани с предвидените в действащия ГПК предпоставки за допускане до касационно обжалване на въззивните решения . В студията „Проблеми на допускането до касационно обжалване по чл. 280 ГПК“ са изложени критични съображения относно въвеждането на общата предпоставка по чл. 280, ал. 1 ГПК, като аргументацията е развита през призмата на правото на достъп до съд и изискванията, изведени в практиката на ЕСПЧ и конституционната уредба. Логично с оглед на изложеното, в статията си „За очевидната неправилност на въззивното решение като основание за допускане на касационното

обжалване“ авторът е оценил положително разширяването на предпоставките за допускане до разглеждане на касационната жалба.

4.3. Статиите „За правомощията на съда при определянето по справедливост на размера на обезщетението за неимуществени вреди“ и „За порока на въззивното решение, постановено въпреки наличие на основание за спиране на производството по чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК“ са във връзка с образувани тълкувателни дела. В тях авторът е изразил становището си по противоречиво разрешаваните от съдилищата въпроси, като е предложил обоснована аргументация с оглед на застъпеното от него мнение.

4.4. В статията „За приложното поле на иска по чл. 124, ал. 4 ГПК“ е разгледана проблематиката относно допустимостта на установяването на истинността или неистинността на документ чрез предявяването на иска по чл. 124, ал. 4, изр. I ГПК, като авторът е обосновал критичното си отношение към застъпените постановки в Тълкувателно решение № 5 от 14.11.2012 г. на ОСГТК на ВКС, включително аргументирайки се, че те влизат в противоречие с чл. 4, чл. 5, ал. 1 и чл. 121, ал. 2 от Конституцията на Република България.

4.5. Всички публикации са по материята на гражданското процесуално право, като са издадени след придобиване на научната и образователна степен „доктор“ и са по въпроси, които не са свързани с темата на дисертацията.

5. В заключение на изложеното по-горе, убедено предлагам за „доцент“ по професионално направление 3.6. Право, специалност „Граждански процес“ в Юридическия факултет на Софийския университет „Свети Климент Охридски“ да бъде избран гл. ас., д-р Ивайло Кръстев Костов.

18.07.2024 г.

Член на журито: .....

/доц. д-р Камелия Цолова/